

УДК 630.1

В. П. ТКАЧ, В. Л. МЕШКОВА *

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЛІСІСТОСТІ УКРАЇНИ

Український науково-дослідний інститут лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького

Обговорюються методичні підходи до визначення нормативів оптимальної лісистості, розроблені в УкрНДІЛГА у 70-ті роки минулого сторіччя. Обґрунтовано необхідність коригування лісогосподарського районування у зв'язку зі змінами кліматичних показників, меж лісогосподарських підприємств, розташування промислових підприємств, населених пунктів, фактичної структури земельного фонду, площ і розміщення орних та яружно-балочних земель, інтенсивності рекреації, розміщення автомобільних доріг і залізниць, а також із урахуванням можливості використання сучасних методик оцінки різноманітних функцій лісів і захисних лісових насаджень, топографічних карт і ГІС-технологій.

К л ю ч о в і с л о в а : лісогосподарське районування, оптимальна лісистість.

"Концепцією розвитку лісового господарства України на період до 2015 року" передбачено у найближчі 10 років збільшити площу лісів України на 1 млн. га. Це вимагає наукового обґрунтування показників формування оптимальної лісистості за регіонами країни на основі комплексного вивчення всіх чинників, які впливають на її формування.

За останні 50 років проблемі оптимальної лісистості було присвячено чимало досліджень [1, 2, 5, 13, 17, 21, 23]. Так, К. Б. Лосицький [12] визначав оптимальну лісистість із урахуванням загальної площі всіх лісових та інших насаджень деревних і чагарникових порід спеціального призначення. О. О. Молчанов [16] виділив декілька типів оптимальної лісистості: водоохоронно-водорегулювальну, водоохоронно-грунтозахисну, водопоглинальну, поле- і грунтозахисну, протидефляційну, берегозахисну. Велику увагу приділяли вчені України розрахунку оптимальної полезахисної лісистості [4, 6, 9, 19, 24].

В УкрНДІЛГА здійснено комплексні дослідження, присвячені розрахунку нормативів оптимальної лісистості для території України [1, 20]. Лісистість території визначали як співвідношення вкритої лісовою рослинністю земель до її загальної площі, виражене у відсотках, а оптимальну лісистість – як частку мінімально необхідної площі лісів, за якої задовольнятимуться потреби народного господарства й населення в матеріальній продукції лісу, його захисних функціях і властивостях.

При визначенні оптимальної лісистості території України окремо розраховували необхідні площі масивних лісів і систем насаджень різного цільового призначення (цільових груп захисних насаджень): прирічкових, протиерозійних, полезахисних, придорожніх, насаджень зелених зон міст, селищ міського типу і курортів тощо.

При розрахунку оптимальних площ зазначених цільових груп насаджень і їх співвідношення враховували неоднорідність території України за природними умовами, особливості розподілу лісів на водозборах, особливості рельєфу, крутизну схилів, ступень еродованості ґрунтів, рівень загрози виникнення вітрової ерозії тощо.

Площі лісів окремих цільових груп, які необхідно створити, визначали з урахуванням рекомендацій, інструкцій та інших нормативних документів.

Нормативи оптимальної лісистості визначали на "ключових" ділянках, які репрезентували мінімальні відносно однорідні одиниці – геоморфологічні (або природні) райони всіх природних зон України. Мінімальні розміри "ключових" ділянок вибирали таким чином, щоб кожна з них охоплювала основні типи місцевості природного району – від водорозділу до долини включно. Загальна кількість ділянок була достатньою для отримання достовірних результатів.

На кожній "ключовій" ділянці було визначено оптимальне розміщення насаджень окремих цільових груп, їх загальну площу, частку від площі "ключової" ділянки (її оптимальну лісистість), а також співвідношення площ окремих типів насаджень. Зокрема, значення полезахисної лісистості визначали як частку площі полезахисних насаджень від

* © В. П. Ткач, В. Л. Мешкова, 2008

загальної площі орних земель. Площу полезахисних насаджень розраховували для ключової ділянки, а частку полезахисних насаджень у структурі лісистості визначали як відношення площі цих насаджень до загальної площі насаджень усіх цільових груп на ділянці. Тобто частка полезахисних насаджень у структурі лісистості не є тотожною полезахисній лісистості території.

Площі прирічкових насаджень, які необхідно створити на "ключових ділянках", визначали з урахуванням особливостей розміщення таких насаджень, згідно з "Рекомендаціями із створення прируслових захисних насаджень і лісових смуг уздовж малих і середніх річок України", "Рекомендаціями щодо створення хвилегасних насаджень на берегах водосховищ" [20]. Зокрема, ширину захисної смуги насаджень на кожній "ключовій" ділянці визначали як суму площ усіх запроєктованих видів насаджень, що припадає на довжину відрізка долини річки, який знаходиться на цій "ключовій" ділянці. Відповідні параметри ширини таких насаджень було розраховано за натурними обстеженнями найбільших річок України (Дніпра, Дністра, Південного Бугу) та їхніх приток з урахуванням рангу річки, параметрів утримання наносів, крутизни схилів тощо.

При визначенні площ протиерозійних насаджень здійснювали окремі розрахунки стосовно прибалкових і прияружних лісових смуг, масивних балкових і яружних насаджень, стрічкових насаджень на дні балок (мулофільтрів), масивних або куртинних насаджень на непридатних для ведення сільського господарства еродованих землях. Ураховували залежність ширини цих насаджень від довжини і крутизни схилів, розташування за елементами рельєфу (яружно-балочні, розташовані нижче бровок балок і яруг, і прибровочні, розташовані вище бровок на прибалочно-прияружних схилах), а також густоту яружно-балочної мережі. При цьому до яружно-балочного фонду зараховували ліси наявні, запроєктовані та площі, на які потрібно створювати протиерозійні насадження [26].

Необхідну площу полезахисних насаджень визначали з урахуванням їх меліоративного впливу за висотою та типом конструкції. На основі показників меліоративного впливу розраховували відстані між поперечними і поздовжніми смугами диференційовано природним зонам України, геоморфологічним особливостям території, а також категоріям рельєфу (з ухилом до 3° , $3-8^\circ$ і $8-12^\circ$) [7, 8]. При розрахунку площі полезахисних насаджень на "ключових" ділянках із загальної площі таких насаджень виключали площу, призначену для створення прирічкових, протиерозійних, придорожніх захисних насаджень і лісів зелених зон.

Нормативи стосовно площі захисних насаджень уздовж автомобільних трас і залізниць (придорожніх насаджень) визначали з урахуванням рівня снігового покриву ("Інструкція про норми і порядок відведення земель для залізниць і використання смуги відведення", "Технічні правила утримання та ремонту автомобільних доріг") [20]. До площі придорожніх насаджень зараховували лише насадження вздовж доріг обласного і вищих рівнів підпорядкування. У зв'язку з тим, що дороги нижчих рівнів підпорядкування зазвичай розташовані на межах полів сівозмін, насадження уздовж цих доріг при визначенні структури насаджень на "ключових" ділянках зараховували до полезахисних насаджень.

При визначенні нормативів лісів зелених зон ураховували норми лісів на 1 тис. чол., перспективну чисельність населення, рівень розвитку промисловості, особливості місцеположення, інтенсивність відвідування. В останньому випадку враховували кількість опадів, тривалість періоду року з температурою повітря понад 15°C , наявність водойм, рівень розвитку промисловості та види промислових підприємств [22].

При розрахунку структури насаджень різних цільових груп брали до уваги їх взаємодію та можливість багатоцільового використання. Зокрема, якщо на ключовій ділянці певна частина масивних лісів виконувала функції прирічкових насаджень або насаджень зелених зон, їхню площу зараховували до відповідної цільової групи.

За значеннями лісистості на окремих "ключових" ділянках було визначено середню лісистість геоморфологічних районів з урахуванням загальної фактичної лісистості на цих

ділянках (вираженої у відсотках сумарної частки площі, зайнятої всіма видами насаджень, від усієї площі території) та фактичних значень масивної лісистості на ключових ділянках і у природних районах, у яких вони розташовані.

Для ефективного використання визначених нормативів оптимальної лісистості їх розраховували для відповідних одиниць лісогосподарського районування території України, розробленого в УкрНДЛГА, згідно з яким межі лісогосподарських зон і округів приурочені до меж адміністративних областей, а за наявності декількох геоморфологічних районів у одній адміністративній області – до меж лісогосподарських підприємств, території яких належать до того чи іншого лісогосподарського округу.

Лісистість лісогосподарських зон і округів, а також її структуру визначали як середні зважені величини через площі геоморфологічних районів, що в них входили, а лісистість адміністративних областей – як середні зважені величини з урахуванням співвідношення площ території, розташованих у різних лісогосподарських округах (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Оптимальна лісистість території окремих областей за лісогосподарськими таксонами

Адміністративно-територіальні одиниці	Лісогосподарські зони	Лісогосподарські округи	Частка території області	Частка площі лісів	Оптимальна лісистість, %
1	2	3	4	5	6
АР Крим	Південнестепова	Південнестеповий	71	16	5,9
	Кримська гірська	Кримський	29	84	51,2
	Разом	Разом	100	100	19,0
Вінницька	Лісостепова правобережна	Подільський	100	100	14,9
Волинська	Полісся	Західнополіський	100	100	35,8
Дніпропетровська	Північнестепова	Середньо-дніпровський	100	100	8,0
Донецька	Північнестепова	Донбаський	100	100	12,4
Житомирська	Полісся	Західнополіський	100	100	36,2
Закарпатська	Карпатська гірська	Закарпатський	100	100	55,0
Запорізька	Північнестепова	Середньодніпровський	100	100	5,3
Ів.-Франківська	Карпатська гірська	Прикарпатський	100	100	48,0
Київська	Полісся	Східнополіський	40	60	35,2
	Лісостепова правобережна	Черкаський	60	40	15,8
	Разом	Разом	100	100	24,0
Кіровоградська	Північнестепова	Середньодніпровський	100	100	11,1
Луганська	Північнестепова	Ізюмсько-Старобельський	50	30	9,6
	Північнестепова	Донбаський	50	70	22,5
	Разом	Разом	100	100	16,0
Львівська	Полісся	Західнополіський	30	30	29,7
	Карпатська гірська	Прикарпатський	70	70	29,7
	Разом	Разом	100	100	29,7
Миколаївська	Південнестепова	Південнестеповий	100	100	7,4
Одеська	Південнестепова	Південнестеповий	100	100	9,0
Полтавська	Лісостепова лівобережна	Харківський	100	100	14,8
Рівненська	Полісся	Західнополіський	100	100	40,6
Сумська	Лісостепова лівобережна	Харківський	100	100	20,3
Тернопільська	Лісостепова правобережна	Подільський	100	100	19,8

ЛІСІВНИЦТВО І АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЯ

Харків: УкрНДЛГА, 2008. – Вип. 113

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
Харківська	Лісостепова лівобережна	Харківський	50	60	18,2
	Північностепова	Ізюмсько-Старобельський	50	40	11,8
	Разом	Разом	100	100	15,0
Херсонська	Південностепова	Південностеповий	100	100	8,2
Хмельницька	Лісостепова правобережна	Подільський	100	100	17,2
Черкаська	Лісостепова правобережна	Черкаський	100	100	15,6
Чернівецька	Карпатська гірська	Прикарпатський	100	100	33,0
	Полісся	Східнополіський	65	75	25,6
	Лісостепова правобережна	Черкаський	35	25	15,8
Чернігівська	Разом	Разом	100	100	22,2

Таблиця 2

Структура оптимальної лісистості за областями й лісогосподарськими таксонами

Адміністративно-територіальні одиниці	Лісогосподарська зона	Лісогосподарський округ	Структура лісистості за типами насаджень, %					
			прирічкові	протиерозійні	полезахисні	придорожні	зелених зон	інші
1	2	3	4	5	6	7	8	9
АР Крим	Південностепова	Південностеповий	42,3	46,9	8,8	0,5	1,5	0
	Кримська гірська	Кримський	11,3	46,9	0,0	0,8	0,0	41,0
	Разом		33,3	46,9	6,2	0,6	1,1	11,9
Вінницька	Лісостепова правобережна	Подільський	65,1	8,8	1,3	1,3	6,1	17,4
Волинська	Полісся	Західнополіський	13,1	2,2	1,4	0,3	6,4	76,6
Дніпропетровська	Північностепова	Середньодніпровський	46,2	42,5	7,5	1,3	1,1	1,4
Донецька	Північностепова	Донбаський	43,5	37,9	11,3	1,6	2,9	2,8
Житомирська	Полісся	Західнополіський	6,9	1,1	0,8	0,3	6,4	84,5
Закарпатська	Карпатська гірська	Закарпатський	61,0	20,0	0	0,8	4,7	13,5
Запорізька	Північностепова	Середньодніпровський	24,5	58,5	11,3	1,9	1,0	2,8
Ів.-Франківська	Карпатська гірська	Прикарпатський	63,1	11,6	0,3	0,6	3,7	20,7
Київська	Полісся	Східнополіський	26,3	3,8	1,3	0,8	20,3	47,5
	Лісостепова правобережна	Черкаський	20,7	2,1	2,5	0,5	5,3	68,9
	Разом		25,8	12,2	2,5	0,7	4,8	54,0
Кіровоградська	Північностепова	Середньодніпровський	30,6	46,2	7,4	3,3	3,6	8,9
Луганська	Північностепова	Ізюмсько-Старобельський	51,9	34,4	6,2	0,6	6,7	0,2
	Північностепова	Донбаський	51,9	34,4	6,2	0,6	6,7	0,2
	Разом		51,9	34,4	6,2	0,6	6,7	0,2

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Львівська	Полісся	Західно-поліський	42,7	23,7	1,7	1,0	6,4	24,5
	Карпатська гірська	Прикарпатський	42,7	23,7	1,7	1,0	6,4	24,5
	Разом		42,7	23,7	1,7	1,0	6,4	24,5
Миколаївська	Південно-степова	Південно-степовий	31,1	42,1	20,5	1,3	3,0	2,0
Одеська	Південно-степова	Південно-степовий	25,6	45,6	17,5	2,7	2,4	6,2
Полтавська	Лісостепова лівобережна	Харківський	66,9	8,5	4,6	1,3	3,3	15,4
Рівненська	Полісся	Західно-поліський	13,6	2,7	1,5	0,2	6,4	75,6
Сумська	Лісостепова лівобережна	Харківський	58,1	13,8	3,9	1,2	2,8	20,2
Тернопільська	Лісостепова правобережна	Подільський	51,9	23,5	2,1	0,6	5,8	16,1
Харківська	Лісостепова лівобережна	Харківський	59,5	19,2	5,4	1,8	0,8	13,3
	Північно-степова	Ізюмсько-Старобельський	55,1	30,1	4,2	0,7	0,7	9,2
	Разом		57,3	24,7	4,8	1,3	0,8	11,3
Херсонська	Південно-степова	Південно-степовий	31,7	52,6	9,5	1,2	0,1	4,9
Хмельницька	Лісостепова правобережна	Подольський	44,2	14,5	1,9	0,9	5,8	32,7
Черкаська	Лісостепова правобережна	Черкаський	35,8	38,2	2,6	1,2	4,1	18,1
Чернівецька	Карпатська гірська	Прикарпатський	56,1	20,2	0,4	1,5	3,5	18,3
Чернігівська	Полісся	Східно-поліський	20,7	2,0	2,5	0,5	5,3	69
	Лісостепова правобережна	Черкаський	29,2	18,9	2,5	0,9	4,4	44,1
	Разом		23,7	7,9	2,5	0,6	5,0	60,3
Україна			37,8	26,5	5,7	1,0	4,3	24,7

Оптимальну лісистість території України розраховували як середню зважену величину значень оптимальної лісистості окремих лісогосподарських таксонів (лісогосподарських зон і округів) з урахуванням відповідних площ їх території [14, 18].

Розраховані показники оптимальної лісистості та її структури, а також узгоджене з ними лісогосподарське районування території України протягом багатьох років є основою для територіальної організації лісового господарства, планування його розвитку диференційовано за регіонами. Водночас при використанні інших підходів дуже близькі значення оптимальної лісистості адміністративних областей одержано С. А. Генсируком [3].

Особливої уваги варті нормативи водоохоронної лісистості, розраховані А. Г. Миховичем (1969) [15], які не було враховано при визначенні оптимальної лісистості у 60-ті роки, оскільки їх дотримання могло би призвести до зменшення площ орних земель.

Дослідження А. Г. Миховича базувалися на тому, що при оптимальному значенні водоохоронної лісистості максимально збільшується підземна складова річкового стоку. Ним було доведено, що максимальне збільшення підземного живлення рік відбувається не при 100 % лісистості, а при меншій: у Поліссі – 45 – 60 %, у Лісостепу – 20 – 40 %, у Степу – 15 – 19 %, тобто збільшення лісистості понад ці значення не призводить до збільшення водоохоронної ролі лісу [20]. А. Г. Михович рекомендував при підвищенні лісистості

території надавати перевагу створенню водорегулювальних або водопоглинальних лісосмуг і гайків, основним призначенням яких є поглинання поверхневого стоку, що надходить із верхніх частин схилів [20]. Розміщення таких насаджень має бути рівномірним і відповідати вимогам протиерозійного упорядкування території. Створення гайкових і смугових насаджень сприятиме збільшенню "шорсткості" земної поверхні й посиленню водоохоронної ролі усього комплексу лісових насаджень на водозборі.

В. П. Ткачем [25] удосконалено підходи А. Г. Миховича та проведено розрахунки оптимальної лісистості для заплавної лісової території Лівобережної України. Зокрема було визначено, що оптимальна лісистість заплави Сів. Дінця становить 60,3 %, Псла – 35,4 %, Ворскли – 40,4 %, а мінімально необхідна лісистість безлісних ділянок заплави має сягати 15 – 20 %. Для досягнення такої лісистості необхідно суцільно заліснити смугу меандрування річок, створити лісові насадження на прируслових обмілинах, старицях, берегах озер, а також на ділянках із чагарниковим рідколіссям, що нині включені до сільськогосподарських частин заплави.

У міру просування з Півночі на Південь відношення оптимальної лісистості заплавної частини водозборів річок до оптимальної водоохоронної лісистості водозборів у цілому зростає. Для водозборів Дніпра в умовах Полісся це співвідношення становить 0,5, у Лісостепу для водозборів Псла і Ворскли – відповідно 1,8 і 2,1, для водозбору Сів. Дінця в умовах Степу – 3,5. Тому цей показник необхідно враховувати при визначенні черговості робіт, спрямованих на оптимізацію лісистості заплавної частини водозборів річок у різних природних зонах, а також при розробці поетапних довгострокових програм щодо збільшення лісистості водозборів річок до оптимального рівня.

Нормативи оптимальної лісистості території можуть уточнюватися в подальшому з урахуванням впливу глобальних змін клімату, стану довкілля, соціальних, політичних і економічних чинників. Межі лісогосподарських таксонів як основи для розрахунку оптимальної лісистості можуть бути уточнені у зв'язку з удосконаленням методів аналізу даних (зокрема, розвитком ГІС-технологій), а також зі змінами кліматичних показників, структури земельного фонду, площі і розміщення орних земель, промислових підприємств, населених пунктів, меж лісогосподарських підприємств, належності територій окремих лісогосподарських підприємств до тієї чи іншої природної зони, функціонального призначення лісів.

Для розрахунку нормативів оптимальної лісистості щодо яружно-балочних лісів потрібно врахувати сучасні дані стосовно площі яружно-балочних земель, її структури та густоти яружно-балочної мережі за районами.

При розрахунку нормативів оптимальної лісистості щодо лісових смуг уздовж автомобільних доріг і залізниць необхідно врахувати сучасне розміщення таких доріг на території України та передбачити збільшення ширини захисних смуг уздовж автошляхів у зв'язку із збільшенням транспортних потоків і рівня забруднення повітря.

Для вдосконалення нормативів оптимальної лісистості й розрахунку її значень необхідно використовувати: новітні топографічні матеріали; прив'язані до географічних координат карти з нанесеними сучасними межами лісогосподарських підприємств; сучасні дані стосовно кліматичних показників за базовий період.

Для удосконалення нормативів оптимальної лісистості потрібно скоригувати методологічні підходи у зв'язку із зміною соціально-економічних умов, прийняттям нової законодавчої та нормативної міжнародної бази, яка розроблена на засадах концепції сталого розвитку. До розробки нормативів оптимальної лісистості мають бути залучені всі зацікавлені установи та відомства держави, при її визначенні необхідно враховувати економічну, соціальну, екологічну, в т.ч. лісову політику держави, міжнародні угоди та зобов'язання, прийняті Україною. В основу удосконалення нормативів оптимальної лісистості мають бути покладені принципи та концептуальні положення "Національної лісової політики України", яка має бути затверджена урядом або Верховною радою. У цій стратегічній програмі мають бути визначені основні напрями комплексного вирішення проблем лісового сектора, зокрема охорони довкілля та природокористування, розвитку

лісового господарства й лісової промисловості, науки і освіти, культурних і духовних цінностей.

Висновки. Настав час узагальнити різні методичні підходи до визначення оптимальної лісистості та скоригувати її значення з урахуванням декількох аспектів: змін у Лісовому кодексі України стосовно форм власності [11]; затверджених Кабінетом Міністрів України нормативних документів, зокрема стосовно функціонального поділу лісів на категорії за екологічним і соціально-економічним значеннями; змін клімату, збільшення техногенного та рекреаційного навантажень, поширенням ерозійних процесів, зміни структури угідь (зокрема збільшення площ невідь і зменшення частки орних земель); оновлених топографічних карт, матеріалів стосовно прогнозованих трансформації угідь, розміщення лісосировинної бази, росту чисельності населення; методичних підходів до оцінки різноманітних функцій лісів і захисних лісових насаджень, аналізу даних, зокрема ГІС-технологій, що дасть змогу підвищити точність моделювання оптимальної лісистості для окремих регіонів та її складових.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бяллович Ю. П.* Нормативы оптимальной лесистости равнинной части УССР // Лесоводство и агролесомелиорация. – К.: Урожай, 1972. – Вып. 28. – С. 54 – 65.
2. *Бяллович Ю. П.* Расчеты нормативов ширины защитных лесных полос по берегам рек в равнинных районах УССР // Лесоводство и агролесомелиорация. – К.: Урожай, 1972. – Вып. 29. – С. 35 – 44.
3. *Генцирук С. А.* Комплексное лесохозяйственное районирование Украины и Молдавии. – К.: Наукова думка, 1981. – 360 с.
4. *Гладун Г. Б., Малюга В. М.* Оптимізація насаджень лісомеліоративного комплексу Лівобережного Лісостепу // Лісівництво і агролісомеліорація. – Х.: РВП Оригінал, 2000. – Вип. 98. – С.125 – 130.
5. *Глебов М. М.* Формування оптимальної лісистості Лівобережної України на лісотипологічній основі // Лісова типологія в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку: Матеріали XI Погребняківських читань (10 – 12 жовтня 2007 р., м. Харків). – Х.: 2007. – С.54–55.
6. *Копій Л. І.* Оптимізація лісистості Західного регіону України / дис. ... д.с.-г.н. Л.: УДДТУ, 06.03.03. – Л, 2003.
7. *Коптев В. И.* Расчет нормативов полезной лесистости на неорошаемых землях Украины // Лесоводство и агролесомелиорация. – К.: Урожай, 1972. – Вып. 29. – С. 9 – 13.
8. *Лищенко А. А.* Расчет нормативов лесных полос в массивах орошения юга УССР // Лесоводство и агролесомелиорация. – К.: Урожай, 1972. – Вып. 29. – С. 13 – 18.
9. Ліс у Степу: основи сталого розвитку: Монографія / О. І. Фурдичко, Г. Б. Гладун, В. В. Лавров; За наук. ред. О. І. Фурдичка. – К.: Основа, 2006. – 496с.
10. Лісистість оптимальна // Українська енциклопедія лісівництва: У 2-х т.– Т. 1 / За ред. С. А. Генцирука. – Львів: Нац. акад. наук. Укр.; Наук. товариство ім. Шевченка, 1999. – С. 415 – 416.
11. Лісовий Кодекс України // Кодекси України. – 2006. – № 6.– К.: Форум, 2006. – 74 с.
12. *Лосицький К. Б.* К вопросу об оптимальной лесистости // Лесн. хоз-во. – 1961. – № 11.– С. 44–49.
13. *Львович М. И.* Человек и воды. – М.: Госиздат географической литературы, 1963. – 568 с.
14. *Медведев Л. А., Лебедев В. Е.* К вопросу о лесистости Украинской ССР // Лесоводство и агролесомелиорация. – К.: Урожай, 1985. – Вып. 70. – С. 3–6.
15. *Михович А. И.* О гидрологических критериях оптимальной лесистости // Лесоводство и агролесомелиорация. – К.: Урожай, 1972. – Вып. 29. – С. 3 – 9.
16. *Молчанов А. А.* Влияние леса на окружающую среду. – М.: Наука, 1973. – 359 с.
17. *Молчанов А.А.* Оптимальная лесистость (на примере ЦЧР). – М.: Наука, 1966. – 103 с.
18. *Патлай І. М., Медведєв Л. О., Ткач В. П.* Шляхи збільшення лісистості та розширення лісосировинного потенціалу України // Лісівництво і агролісомеліорація. – К.: Урожай, 1996. – Вип. 92. – С.3 – 8.
19. *Пилипенко О. І., Юхновський В. Ю., Ведмідь М. М.* Системи захисту ґрунтів від ерозії: Підручник. – К.: Златояр, 2004. – 434 с.
20. Разработать научно-обоснованные нормативы оптимальной лесистости, деления лесов на группы и ширины защитных лесных полос по берегам рек, способы и размеры рубок и лесовосстановления в лесах разных категорий защитности в районах Украинской ССР: Итоговый отчет (Г-1*.0.53.001-а)/ Руководители: Ю. П. Бяллович, А. Г. Михович, М. В. Ромашов, Ю. К. Телешек. – Х.: УкрНИИЛХА, 1970. – Т. I. – 348 с.
21. Разработать прогноз комплексного освоения природных ресурсов, обосновать принципиальные направления и проблемы развития производительных сил отдельных регионов страны на период 1981–1990 и

1991–2000 гг.: Підсумковий звіт по темі №10 (З.ГКНТ; 0.53.01.) / Керівник Л. О. Медведєв. – Х.: УкрНДІЛГА, 1980.

22. *Ромашов Н. В.* Расчет нормативов лесов зеленых зон для городов и промышленных центров Украинской ССР // Лесоводство и агролесомелиорация. – К., 1972. – Вып. 29. – С. 28 – 35.

23. Справочник лесовода. – К.: Урожай, 1990. – 295 с.

24. *Стадник А. П.* Ландшафтно-екологічна оптимізація систем захисних лісових насаджень України: Автореф. дис... д-ра с.-г. наук: 03.00.16 / Інститут агроекології УААН — К., 2008. — 47 с.

25. *Ткач В. П.* Заплавні ліси лівобережної України та наукові основи господарювання в них: Автореф. дис... д-ра с.-г. наук: 06.03.03 / УДЛТУ — Л., 1999. — 36 с.

26. *Чернышов А. А.* Об оптимальной противозерозионной лесистости равнинных районов УССР // Лесоводство и агролесомелиорация. – К., 1972. – Вып. 29. – С. 18 – 28.

Tkach V. P., Meshkova V. L.

MODERN PROBLEMS OF FOREST COVERAGE OPTIMIZING IN UKRAINE

Ukrainian Research Institute of Forestry & Forest Melioration named after G. M. Vysotsky

Methodical approaches of optimal forest coverage determination were developed in Ukrainian Research Institute of Forestry & Forest Melioration in seventies of the last century. Necessity of correction of forest economy zoning is grounded in connection with changes of climate, boundaries of forest enterprises, disposal of industrial enterprises, settlements, actual structure of lands, area and disposal of plough-lands, ravines, severity of recreation, disposal of highways and railways, as well as taking into account possibility of use the modern methods of evaluation for numerous functions of forests and protective forest stands, modern topographical maps and GIS-technology.

К e y w o r d s : forest economy zoning, optimal forest coverage.

Ткач В. П., Мешкова В. Л.

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОПТИМИЗАЦИИ ЛЕСИСТОСТИ УКРАИНЫ

Український науково-дослідницький інститут лісного господарства і агролесомеліорації ім. Г. Н. Высоцького

Обсуждаются методические подходы к определению нормативов оптимальной лесистости, разработанные в УкрНИИЛХА в 70-е годы прошлого столетия. Обоснована необходимость корректировки лесохозяйственного районирования в связи с изменениями климатических показателей, границ лесохозяйственных предприятий, размещения промышленных предприятий, населенных пунктов, фактической структуры земельного фонда, площадей и размещения пахотных и овражно-балочных земель, интенсивности рекреации, размещения автомобильных и железных дорог, а также учитывая возможности использования современных методик оценки разнообразных функций лесов и защитных лесных насаждений, топографических карт и ГИС-технологий.

К л ю ч е в ы е с л о в а : лесохозяйственное районирование, оптимальная лесистость.

Одержано редколегією 24.10.2007 р.